

SLIKE BALDASSARE D'ANNA U DALMACIJI

Kruno Prijatelj

Baldassare D'Anna (ili, kako se je obično potpisivao, Baldissera D'Anna) jedan je od onih brojnih malih majstora koji su djelovali u Veneciji u prvim decenijama XVII stoljeća kao pripadnici kasnog mletačkog manirizma, te kojima, često zaboravljenim i potcjenjivanim za više od dva stoljeća, kritika naših dana pokušava povratiti položaj koji im pripada. Potomak obitelji trgovaca iz Flandrije, rođen u Veneciji oko 1560, učenik Leonarda Corone, ovaj je slikar bio član mletačke slikarske bratovštine (»Fraglia pittorica«) od 1593. do 1639. kada je po svoj prilici umro¹).

Njegovom katalogu, koji obuhvaća uz ostalo veliko platno »Krist izložen puku« u Ateneo veneto, kompoziciju »Papa Pio V odobrava osnivanje ustanove za otkup robova« u crkvi S. Maria Formosa u Veneciji i ciklus kompozicija iz Bogorodičina života u jednoj crkvi u Brhu u Čehoslovačkoj, želim ovdje dodati niz oltarskih slika u Dalmaciji, dosad neobjelodanih, koje upotpunjuju njegov umjetnički profil i daju značajan doprinos za bolje poznavanje njegove slikarske ličnosti.

Cetiri njegove potpisane pale nalaze se na otoku Hvaru. Dvije su pripadale hvarskoj domenikanskoj crkvi Sv. Marka, iz koje je slika »Sv. Jerolim i drugi sveci« prenesena u župsku crkvu sela Sveta Nedjelja na istom otoku, a slika »Silazak Duha Svetoga« u župsku crkvu u Vrbanju. Druge dvije se nalaze u domenikanskoj crkvi u Starom Gradu.

Na pali u Svetoj Nedjelji (*sl. 1*) grupirani su oko središnjeg lika sv. Jerolima, prikazanog kao polugoli mišićavi starac sijede brade prekriven crvenom i bijelom tkaninom preko bedara uz svoga lava, koji predstavlja središnju osovinu slike, sveci Ivan Krstitelj, Andrija, Jelena i Katarina Sienska. Dok su Krstitelj pognute glave sa križem u ruci i janjcem do nogu i Jelena sa drvetom križa, okrunjena i okićena draguljima, uspravni u drugom planu, u prvom su planu poklekli Andrija, prekrit naboranim žu-

tim plaštem nad zelenom haljinom, sa križem i knjigom, i Katarina u ekstazi, odjevena u domenikansko ruho. Zanimljiv je ritam križeva: veliki križevi sv. Andrije i sv. Jelene koji zatvaraju cjelinu i maleni križevi u rukama ostalih triju svetaca daju originalnu notu kompozicionoj zamisli. Na gornjem dijelu slike kompoziciju zatvara grupa Presvetog Trojstva koja kruni Bogorodicu.

Na vrbanjskoj pali (sl. 2) grupirani su apostoli oko Bogorodice u dvorani u kojoj se odvija prizor Silaska Sv. Duha. Dominira sjedeći Marijin lik u ekstazi, sklopljenih ruku, sa otvorenom knjigom na koljenima, koju okružuju apostoli patetičnih poza, osvjetljeni bljeskovima svijetla. Sa neba, nad golubicom, Bog Otac blagosivlja okružen anđelima. Odjeće i plaševi apostola stvaraju ritmove crvenih, plavih, zelenih i sivkastih odnosa.

Obje starigradske pale više su povezane domenikanskim kultom, kome su bile posvećene.

U kompoziciji sličnoj onoj u Svetoj Nedjelji (sl. 3), na prvoj je u sredini sv. Katarina Sienska oko koje su u drugom planu uspravni likovi sv. Nikole u raskošnom zlatnom pluvijalu i sv. Tome Akvinskog u domenikanskom ruhu, dok u prvom planu sjede polugoli starački lik sv. Jerolima, obvit crvenom haljinom, uz koga je lav, te sv. Ivan Krstitelj u ljubičastom sa rukom na prsima i uz simboličnog janjca. Nad oblacima sjedi Bogorodica s Djetetom okrunjena od anđela.

Više je komplicirana ikonografija četvrte pale (sl. 4) koja predstavlja sv. Jacinta u domenikanskom ruhu kako kleči pred Bogorodicom, dok se u pozadini nazire slikoviti krajolik. Radi se po svoj prilici o kompoziciji koja ima svoj izvor u nekoj graviri iz toga vremena, jer se skoro identična kompozicija ponavlja u šibenskoj pali malo poznatog mletačkog slikara iz istog razdoblja Giovanni Laudisa.

Oko te centralne grupe naslikano je dvanaest manjih prizora iz života ovog domenikanskog sveca.

Peto potpisano djelo Baldassare D'Anna nalazi se danas u trogirskoj crkvi Sv. Petra (sl. 5) a potječe iz crkvice Svih Svetih u istom mjestu. Platno prikazuje veliku skupinu svetaca nad kojom lebdi kompozicija Krunisanja Bogorodice slična onoj u Svetoj Nedjelji. Među svecima mogu se prepoznati Sebastijan, Stjepan, Petar, Pavao, Nikola, Marin i drugi. Slika je jako oštećena.

Posljednje dvije pale Baldassara D'Anna u Dalmaciji nalaze se u crkvi Gospe od Starog Grada u Pagu. Prva prikazuje sv. Antuna Padovanskog sa liljanom u desnoj ruci i malim Isusom u lijevoj. (sl. 6) Ispod sveca prikazana je njegova padovanska bazilika. Na donjem dijelu slike su mali prizori iz svečeva života. Na gornjem dijelu druge pale je Bezgriješno Začeće nad polumjesecom okruženo anđelima, pred kojim kleči sv. Bernardo, dok na

donjem dijelu osam svetačkih likova kleči pred Bogorodicom (sl. 7). I dvije paške slike su potpisane, a nalaze se u vrlo trošnom stanju.²⁾

Dok su, dakle, sva platna Baldassare D'Anna u Dalmaciji potpisana (*BALDISSERA D'ANNA*, *BALTHASAR D'ANNA*), nijedno nije datirano. Kako u historiografiji mletačkog slikarstva Seicenta ne postoji kronologija radova ovog umjetnika, vrlo je teško predložiti datume njegovih dalmatinskih slika. Sudeći po stilskim crtama, moglo bi se pretpostaviti, da su najkasnije trogiriska i vrbanjska pala, jer se na njima jače osjeća barokni stil u živom pokretu likova i u naglašenim kontrastima svijetla i sjene, premda je i ova hipoteza problematična s obzirom na izraziti eklekticism umjetnika. Neki likovi svetica skoro se doslovno ponavljaju u pali u Svetoj Nedjelji, u jednoj starigradskoj i u jednoj paškoj pali, tako da ove tri slike možemo smatrati suvremenima.

Analizirajući slike Baldassare D'Anna u Dalmaciji, možemo u njima uočiti mnoge uplive venecijanskih slikara druge polovine Cinquecenta i ranog Seicenta. Tintoretovski utjecaji, koji proističu po svojoj prilici iz vremena školovanja kod Leonarda Corone, vidljiviji su u nekim svetačkim figurama, u grupama Krunisanja Bogorodice i, osobito, u grupi skiciranih osvijetljenih svetaca u drugom planu trogiriske pale. Dok lik sv. Jerolima na pali u Svetoj Nedjelji ima u sebi neke meduličevske elemente, u likovima nekih svetaca vidljiviji su utjecaji Padovaniina, a u nekim drugim svetačkim likovima jasno se mogu nazrijeti odjeci Palme Miladege. Radi se, dakle, o slikaru bez velike originalnosti, koji se isto tako nadahnjuje na tradiciji Cinquecenta kao i na djelima svojih suvremenika. Da se radi o slikaru ograničena formata, može se jasno uočiti iz tvrdoće u modeliranju i iz bezličnih kolorističkih rješenja.

Ne mogu se ipak zanijekati neki kvalitetni detalji u dalmatinskim platnima Baldassarea D'Anna. Spomenuo bih likove sv. Jerolima i sv. Andrije na pali u Svetoj Nedjelji, neke apostole na pali u Vrbanju, likove sv. Nikole i Jerolima na prvoj, te živahne kompozicije iz života sv. Jacinta i slikoviti krajolik na drugoj starigradskoj pali, likove sv. Jerolima i Sebastijana i skiciranu grupu svetaca na trogirskoj slici kao i pejsaž s bazilikom i malene kompozicije na prvoj paškoj pali. Ove pojedinosti nam svjedoče, da se i kod ovog anemičnog slikara kasnog mletačkog manirizma krije neki talent, koji slikar nije znao izraziti u totalu svojih kompozicija, ali koji je izbijao iz ovakvih uspješnih pojmova.

B I L J E Š K E

1) Thieme — Becker, *Künstler Lexikon*, I, Leipzig 1907, str. 530; A Venturi, *Storia dell'arte italiana IX/VII*, Milano 1934, str. 257—259; T. Pignatti, *La Fraglia dei pittori a Venezia*, *Bollettino dei Musei Civici veneziani*, X, 3, Venezia 1965, str. 20.

2) Pale Baldassare D'Anna u Svetoj Nedjelji, Vrbanju i Starom Gradu spomenute su u G. Novak, Hvar, Beograd 1924, str. 205, G. Novak, Hvar kroz stoljeća, Zagreb 1960, str. 187, 188. i u N. Duboković-Nadalini, Hvar, Zagreb 1965, str. 33, 38, 42: pala u Trogiru u I. Delalle, Trogir, Trogir 1936, str. 77, a ona Sv. Antuna u Pagu u W. A. Neumann, *Aus einem Berichte ddo 7 October 1897*, *Mittheilungen der k. k. Central — Commission für Erforschung und Erhaltung der kunst- und historische Denkmale*, XXV, Wien 1899, str. 76. Ovih pet pala se navodi i u K. Prijatelj, *Umjetnost 17. i 18. stoljeća u Dalmaciji*, Zagreb 1956, str. 65. Pale sv. Katarine Sijenske u Starom Gradu i Bezgriješno Začeće u Pagu navode se ovdje po prvi put.

Pala u Vrbanju bila je 1966. restaurirana u Restauratorskom zavodu JAZU u Zagrebu.

Zahvaljujem nadžupniku don Grgi Baturu u Pagu za informacije o slikama na tom otoku.

Sl. 1. Baldassare D'Anna, *Sv. Jerolim i drugi sveci* (Sv. Nedjelja, župska crkva)

Sl. 2. Baldassare D'Anna, *Silazak Duha Svetoga na Bogorodicu i apostole* (Vrbanj, župska crkva)

Sl. 3. Baldassare D'Anna, Sv. Katarina Sienska i drugi sveci (Stari grad, domenik. crkva)

Sl. 4. Baldassare D'Anna, Sv. Jacint pred Bogorodicom (Stari grad, domenik. crkva)

Sl. 5. Baldassare D'Anna, *Svi sveti* (Trogir, crkva sv. Petra)

Sl. 6. Baldassare D'Anna, Sv. Antun (Pag, crkva Gospe od starog grada)

*Sl. 7. Baldassare D'Anna, Bezgriješno začće i sveci
(Pag, crkva Gospe od starog grada)*